

PRATİK ÇALIŞMA
II. ÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ
(03.01.2019)

OLAY 1¹:

Birleşmiş Milletler (BM) bünyesinde hazırlanan *Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme*, 16 Aralık 1966 tarihinde New York'ta imzaya açılmıştır. Sözleşme'nin 26. maddesine göre, Sözleşme onaya tâbi olup, katılmaya da açıktır, onay ve katılma belgesinin BM Genel Sekreteri'ne tevdi edilmesi gerekmektedir. Sözleşme, 27. maddesindeki düzenlemelere uygun olarak, otuz beşinci onay veya katılma belgesinin tevdi edilmesinden üç ay sonra, 3 Ocak 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Aynı maddeye göre, Sözleşme bu tarihten sonra onay veya katılma işlemini gerçekleştirenler açısından ilgili belgelerin iletilmesinden üç ay sonra yürürlüğe girecektir. Türkiye bu Sözleşme'yi 15 Ağustos 2000 tarihinde imzalamış; 23 Eylül 2003 tarihinde gerekli belgeyi BM Genel Sekreterliği'ne iletirken Sözleşme'nin 13. maddesinin (3.) ve (4.) paragraflarını Anayasası'nın 3, 14 ve 42. maddelerine göre yorumlama ve uygulama hakkını saklı tuttuğunu açıklamıştır.

Sözleşme'nin 12. maddesi şöyledir:

“Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin ulaşılabilir en yüksek fiziksel ve zihinsel sağlık standartına sahip olma hakkını kabul ederler. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletlerin, bu hakkın tam olarak kullanılmasını sağlamak için alacağı tedbirler şu amaçlara yönelik olacaktır:

- (a) Ölü doğum ve çocuk ölümleri oranlarının düşürülmesini ve çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişmesini sağlamak;*
- (b) Çevresel ve sınıai sağlık şartlarının her yönüyle iyileştirilmesi;*
- (c) Salgın, yöresel, meslekî ve diğer hastalıkların önlenmesi, tedavisi ve kontrolü;*
- (d) Hastalık durumunda herkese tıbbi hizmet ve tıbbi bakım sağlayacak koşulların yaratılması.”*

Söz konusu Sözleşme'nin hükümlerine uyulmasını incelemek ve yorumlamakla görevlendirilmiş Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi 2000 yılında verdiği 14 No.lu Mütalaasında, madde 12'de yer alan sağlık hakkının hem özgürlükler hem de hak ve yetkiler içerdiğini açıklamıştır. Özgürlükler kişiye kendi bedeni üzerinde başkalarının müdahalesi olmadan kontrol hakkı, yetkiler ise kişilere ulaşılabilir en yüksek sağlık seviyesini karşılayan bir sağlık koruma sisteminden eşit fırsatlar altında faydalanma hakkı vermektedir. Bunun yanında Komite, madde 12.2 (b)'nin taraf devletlere insan sağlığına doğrudan veya dolaylı şekilde olumsuz etkide bulunan çevresel koşulları önleme ve azaltma ile iş yerlerinde sağlığı olumsuz etkileyen nedenleri makul bir şekilde azaltma yükümlü yüklediğine karar vermiştir. Son olarak Komite Sözleşme'nin taraf devletlere Sözleşme'de yer alan sağlık hakkını gerçekleştirecek uygun kanuni, idari ve yargısal tedbirleri alma borcu yüklediğini ve yine bu hakkın ihlali halinde zarar gören kişilerin milli ve uluslararası alanda etkin yargısal yollara başvurma hakkının bulunması gerektiğini ifade etmiştir.

Sözleşme'nin amaçlarının gerçekleştirilmesi ve hükümlerinin uygulanması için yeni denetim mekanizmaları oluşturan *Seçmeli Protokol* ile Komite'nin yetkileri genişletilmiştir. Protokol 5 Mayıs 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Protokol'ü henüz imzalamamıştır.

SORULAR:

- 1.** Milletlerarası hukuka göre devletleri temsilen andlaşma akdetme yetkisini kimler haizdir? Kısaca açıklayınız. *Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme*'nin akdi ile ilgili olarak Türkiye'yi temsilen kimler, hangi işlemleri yapabilirler?

¹ Milletlerarası Hukuk I Dersi 11.01.2011 tarihli II. Öğretim Final Sınavı soruları esas alınmıştır.

2. Milletlerarası hukukta:
 - a) Türkiye hangi işlemi yaparak Sözleşme ile bağlanmıştır? Neden?
 - b) Sözleşme Türkiye açısından hangi tarihte yürürlüğe girmiştir?
3. Türkiye, *Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin Seçmeli Protokolü* ile bağlanmak isterse, iç hukukunda hangi işlemleri yapmalıdır? Açıklayınız.
4. Türkiye'nin andlaşmaya taraf olurken 13. maddeye koyduğu kaydın milletlerarası andlaşmalar hukukundaki niteliği nedir ve ne tür sonuçlar doğurur?
5. Olayda yer alan Komite'nin yapmış olduğu mütalaa'yı andlaşmaların yorumuna dair kurallar çerçevesinde değerlendiriniz. Türkiye bu mütalaa ile bağlı mıdır? Bu mütalaa ışığında bakıldığında Türk vatandaşları 12. maddeye dayanarak Türk mahkemelerinde dava açabilir mi?

OLAY 2²:

İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Türkiye 21 Nisan 1988 tarihinde taraf olmuştur. Bu Sözleşme ile Türkiye işkenceyi suç saymak, önlemek üzere etkin hukuki ve idari tedbirleri almak, işkence ile alınmış delilleri kanıt saymamak ve bir kişiyi işkence görebileceği ülkeye iade etmemek gibi yükümler yüklenmiştir. Söz konusu Sözleşme'ye ek olarak hazırlanmış, 18 Aralık 2002 tarihinde imzaya açılmış ve 22 Haziran 2006 tarihinde yürürlüğe girmiş olan *İhtiyari Protokol*'ü ise Türkiye 14 Eylül 2005 tarihinde imzalamış, ancak 27 Eylül 2011 tarihine kadar onaylamamıştır. Bu ek Protokol, taraf olan devletlere kendi yetki alanları içindeki kişilerin alıkonulma yerlerinin bir uzmanlar komitesi tarafından düzenli ziyaret edilmesini amaçlayan işkenceyi önleyici ulusal bir mekanizma kurmaları yükümünü yüklemektedir.

SORULAR:

1. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmaların Türk hukukundaki değeri nedir? 2009 yılında görülmekte olan bir davada yukarıda bahsedilen BM Sözleşmesi ve ek Protokol hükümleri ile Türk Ceza Yasası'nın bir hükmünün çatıştığı tespit edilseydi hangisi esas alınırdı?
2. 14 Eylül 2005 ile 27 Eylül 2011 tarihleri arasında Türkiye'nin İhtiyari Protokol'e ilişkin olarak, milletlerarası hukukta herhangi bir yükümlülüğü bulunmakta mıydı?
3. Protokol'ün 32. maddesinde "*Taraf devletlerin 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri ve bunların 1977 ek Protokollerinden doğan yükümlülükleri ve Uluslararası Kızılhaç Komitesi'ne tutuk yerlerine öngörülme zamanlarında ziyaret izni saklıdır ve Protokol'ün bunlara etkisi yoktur*" hükmü yer almaktadır. Protokol'de böyle bir hüküm bulunmasaydı, bu maddede bahsedilen andlaşmaların hükümleri ile Protokol hükümleri arasındaki ilişkiler hangi esaslara tâbi olurdu?
4. İşkenceye İlişkin BM Sözleşmesi'ne taraf olan Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'ne karşı Türkiye'nin ABD kontrolündeki Guantanamo Askeri Hapishanesi'nde tutuklu bulunan Türk vatandaşlarına işkence yapıldığını iddia ettiği varsayılırsa, bu iddia sizce "esaslı ihlâl" oluşturur mu? Bu ihlâl'e dayanarak Türkiye, söz konusu Sözleşme'yi kendisi ile ABD arasında askıya aldığı ileri sürebilir mi?

² Devletler Umumi Hukuku I Dersi 25.01.2010 tarihli Telâfi Sınavı